

UBUNTU

Dit in vele Afrikaanse landen bekende woord "ubuntu" is in feite veel meer dan een woord, het is een begrip, ja in essentie gaat het om de levensbeschouwing die erachter zit.

DOOR GUIDO BOSTEELS

In het westen werd het woord in 2006 in de actualiteit gebracht door Bill Clinton, tijdens een toespraak voor de Britse Labourpartij, waar hij het had over het belang van het begrip ubuntu voor onze menselijke gemeenschap. "All you need is ubuntu", was zijn thesis.

Het woord ubuntu gaat uit van een Afrikaanse visie op de wereld en het betekent tenslotte: "Ik ben wat ik ben omdat jij bent wat je bent". Hiermee wordt dus bedoeld dat elk individu de anderen nodig heeft om ten volle te bestaan. "Stel dat je de mooiste, de intelligentste, de rijkste, de machtigste mens ter wereld bent," betoogde Clinton, "maar als je merkt dat je alleen op de wereld bent verliest dat allemaal zijn betekenis".

In het Lingala gekend als "bomoto" en in het kikongo als "kimuntu", is het begrip eigenlijk afkomstig uit zuidelijk Afrika. Er is het Zoeloe spreekwoord: "Umntu ngumuntu ngabantu", waarvan de betekenis er eveneens op neer komt dat een mens maar een mens is dankzij zijn betrekkingen met andere mensen. Dit ligt in de lijn van de idee dat eenieder een schakel vormt in een eindeloze keten die ons zowel verbindt met de voorgaande als met de komende generaties. Hiermee gaat uiteraard de eerbied voor de voorvaders gepaard en komen we op het terrein van het animisme terecht, dat nog steeds een wezenlijke factor is in de Afrikaanse samenleving.

Als men deze beginselen aanvaardt, impliceert dit dat er een hechte band bestaat tussen de mensen: als iemand zijn status kan verbeteren, geniet iedereen rondom hem daarvan en als iemand honger lijdt, moet iedereen daarin zijn deel opnemen. En als iets verkeerd gaat, is dit een zaak van collectieve en niet van individuele verantwoordelijkheid. Voor wie ervaring heeft met de Afrikaanse leefwereld is dit alles niets nieuws. Het is ons echter wel bekend dat hier een zeker risico voor parasitisme achter de hoek schuilt, gezien de vaak betreunde bekoring om overmatig te profiteren van de verdienste van een familielid dat zich boven de middelmaat weet te verheffen. In deze samenhang stellen wij echter ook vast dat deze lotsverbondenheid etnisch gebonden is, wat wel eens tot uiting komt in een opvallende afzijdigheid wanneer een onheil iemand treft die tot een andere etnie behoort.

Wij hebben er het raden naar in welke mate oud-president Clinton zich ervan bewust is dat deze levensfilosofie afwijkt van onze Westerse gedachtewereld, die op persoonlijke verantwoordelijkheid berust en de christelijke of humanistische beginselen van solidariteit nastreeft. Het is er ons allerminst om te doen de waarden van de Bantoeschaving te beknibbelen, maar we doen er toch goed aan de eigenheid van onze respectieve levensopvattingen niet uit het oog te verliezen. ■

